

O'ZBEKISTONDA MAKROIQTISODIY KO'RSATKICHLAR

O'ZGARISH TAHLILI

Qo'chqorov Nodir Bozorovich

Iqtisodiy resurslarni cheklanganligi va insonlar ehtiyojlarining tobora ortib borishi fundamental iqtisodiy muammoni – tanlash muammosini keltirib chiqaradi. Turli xil talab va ehtiyojlarni qondirish uchun inson ulardan binni tanlashi va iqtisodiy resurslarni to'g'ri taqsimlashi zarur.

Resurslar — inson uchun kerakli bo'lgan mahsulotlarni ishlab chiqarishda foydalaniladigan moddiy ne'matlar va xizmatlar yig'indisidir.

Ularni ikkiga bo'lish mumkin : Erkin va iqtisodiy.

Erkin resurslar — cheklanmagan hajm da mavjud: masalan, havo, quyosh energiyasi, shamol energiyasi.

Iqtisodiy resurslar — qisman chegaralangan. Ulardan foydalanganda xarajatlarni qoplash majburiyati mavjud.

Erkin va iqtisodiy resurslar bir - biriga aylanishi mumkin: masalan, suv. Bir vaqtning o'zida erkin va iqtisodiy bo'lishi mumkin. Qum (qurilishda yoki dengiz bo'vida). Shuning uchun bu resurslarni optimal ravishda taqsimlash va samarali foydalanish shart. Iqtisodiy resurslar (ishlab chiqarish omillari) - quyidagi tarkibiy qismlarga bo'linadi :

1. Mehnat resurslari, mehnat
2. Investitsion resurslar, kapital
3. Tabiiy resurslar, yer
4. Tadbirkorlik iqtidori, qobiliyati va salohiyati.
5. Axborot resurslari
6. Bilim, boshqaruvchanlik qobiliyati.

Mehnat — aqliv va jismoniy qobiliyat orqali iqtisodiy ne'matlarni yaratish bo'yicha insonning faoliyati.

Investitsion resurslar - ilgari inson mehnati orqali yaratilgan ne'matlar.

Real kapital - iste'molchilar uchun xizmatlar ko'rsatishda tovarlar ishlab chiqarish va tashishda foydalaniladigan binolar, stanoklar, mashinalar, asbob - uskunalar, vositalar, inshootlar va boshqalar.

Moliyaviy kapital - (ular, obligatsiyalar, bank depozitlari va pi.illari) ishlab chiqarish omillariga kirniaydi, chunki real ishlab chiqarish bilan bog'liq emas. faqatgina real kapitalga erishishda foydalaniladigan bir vosita bo'lib xizmat qiladi.

Normativ yondashuv - qarama-qarshi tadqiq qilinayotgan jarayonga nisbatan subyektiv baho berish bilan shug'ullanadi. Tadqiq qilish natijasida amaliy taklif va tavsiyalar beradi.

Iqtisodchilar foydalanadigan tadqiq qilishning eng asosiy usullaridan biri iqtisodiy jarayonlarni modellashtirishdir.

Iqtisodiy model — iqtisodiyotni kichik bir ko'rinishda yaqqol nam oyon etuvchi bir ko'rinishi, shakli hisoblanadi.

Iqtisodiy model — iqtisodiyot haqida hech qanday maTumotlar yo'qligida yoki olish mumkin bo'lmagan xolatlarda, iqtisodiyotni bashorat qilish. unga real baho berish imkoniyatini beradi.

Hozirgi kunda modellarning umum qabul qilingan tasnifi yo'q, lekin iqtisodiy model quyidagi talablarga javob berishi kerak:

1. Mazmunan boyligi
2. Qabul qilingan qarorlarning haqiqiyli
3. Ular (qarorlar) asosida muhim bashoratlarni qabul qilish imkonining mavjudligi.
4. Axborot ta'm inotining mavjudligi
5. Tekshirish imkoniyatining mavjudligi

Iqtisodiy nazariyada modellarning 2 ko'rinishidan foydalaniladi:

Optimallashtirilgan va muvozanatlashtirilgan.

Optimallashtirilgan modellar - alohida iqtisodiy agentlar (istemolchilar, ishlab chiqaruvchilar va boshqalar) faoliyatini tahlil qilishda, ya'ni, ishlab chiqarish, taqsimlash, iste'mol qilishning eng optimal variantini topishda foydalaniladi. Optimallashtirilgan modellarda chegaraviy ko'rsatkichlardan ya'ni chegaraviy foydalanganlik, chegaraviy mahsulot, chegaraviy daromad, chegaraviy xarajatlar.

Mazkur tahlil marjinalizm deb ham ataladi (ingliz tilidan "margin"- chegara). Bozor muvozanati modeli — iqtisodiy agentlar o'rtasidagi munosabatlarni tahlil qilishda foydalaniladi.

Talab va taklif o'rtasidagi muvozanat modeli bozorning mikroiqtisodiy tahlilining asosini tashkil etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1.Жумаев Р. А. Значение представителей семейства BRACONIDAE в регулировании численности совок в //ЎзМУ Хабарлари. – 2017. – Т. 3. – №. 1.

2.Жумаев Р. А. РАЗМНОЖЕНИЯ ИИ ВИТРО BACON HABETOR SAY И BRACON GREENI ASHMEAD //Актуальные проблемы современной науки. – 2017. – №. 3. – С. 215-218.